

DOI: 10.32347/2076-815x.2026.91.14-27

УДК 711.1

доктор архітектури, професор **Яценко В.О.**,
viktoryathenko@ukr.net, ORCID: 0000-0002-6054-729X,

Коротков Є.М.,
korotkovgenij@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0253-8296,

Короткова Т.М.,
kotasya@ukr.net, ORCID: 0000-0002-8375-569X,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ВИЯВЛЕННЯ ІСНУЮЧИХ ПРОБЛЕМ ТА ФОРМУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВНОЇ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ МАЛИХ МІСТ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МОЛОДИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

«Нові наукові знання ніколи не перекреслюють попередні, якщо вони перевірені практикою і досягають рівня об'єктивності істини. Нове в науці – завжди подальший розвиток того, що було надбанням минулих поколінь вчених. Тому й теорія містобудування формується в результаті поступового накопичення знань про міста і засоби їх створення».[1]

Розглянуто надважливу проблему системи розселення, зупинення стагнації малих міст та пошук перспективних шляхів їх концептуального майбутнього сформованого в роботах молодими спеціалістами в процесі навчання.

Проаналізовано ряд малих міст різних регіонів України з різним історичним, культурним та природним потенціалом. Як результат дослідження по кожному з міст: Переяслав, Хуст, Коростишів, Фастів, Обухів, Чигирин, Полонне, Лубни, Рогатин було проаналізовано та визначено основні етапи історичного розвитку з відображенням у містобудівному та архітектурному розумінні .

Кожен етап характеризується особливістю, яка давала поштовх до розвитку міста та формування ідентичності.

Метою роботи стало дослідити – зрозуміти – систематизувати та запропонувати варіанти, відновлення життєздатності малих міст як основних елементів розселення України. Відтворити в процесі навчання історичну суть малих міст та запропонувати нову стратегію “реанімації” відродження.

Ключові слова: мале місто; стратегія; концепція; демографія; навчання; молодий спеціаліст; історія; природний ресурс; проєкт.

Вступ. Актуальність теми. Сучасна лавина проблем в архітектурі, містобудуванні, науці, освіті, безперервний потік ідей уже надає певної уяви про час в якому існує і має існувати місто завтра. Освітній процес кожного року доповнюється все новою інформативною базою, яка закладається в основу знань молодих архітекторів, які виправляючи помилки попередніх архітекторів будуть створювати щось нове в житті міст яке буде задовольняти суспільство.

Саме тому перед молодими архітекторами постає питання, що формувало творчість архітекторів вчора і що вони зможуть дати нового для майбутнього, який діапазон своїх відчуттів енергії вони можуть відтворити в своїй творчості. Мабуть саме тому канвою статті стали слова І. О. Фоміна – «нові наукові знання, об'єктивна істина, подальший розвиток того що було надбанням минулих поколінь, поступове накопичення знань.» [1].

Аналіз основних досліджень. Сьогодні мале місто в нових економічних умовах стало неінтересним гравцем для виробництва та великого бізнесу, воно стало нецікавим для проживання через велику різницю в сфері обслуговування й порівнянні з великим містом, мале місто в багатьох випадках втратило свою роль в вертикалі пріоритетів регіонального планування.

Серед досліджень велику долю складають роботи кінця минулого століття та початку XXI. Значну увагу малим містам приділялись дослідження Білоконя Ю.М., Фоміна І.О., Ю.М. Палехи, Куйбіди В.С., Мироненко В., Шулика В.В., Панченко Т.Ф., які виділили їм одну з головних ролей в формуванні Генеральної схеми розселення України. [1, 2, 3, 6, 9, 15] Саме в Генеральній схемі малим містам визначалась стратегія нової економічної теорії спеціалізації здатної стабілізувати регіональну розбалансованість. [2, 6, 10, 11]

В цьому напрямку завжди було багато досліджень, ідей проте міста живуть у нас не за професійною стратегією, а в більшості за забаганками політичних догм які не є професійними для кожної системи розселення.

Можливо багато негараздів можна було б уникнути якби звернули увагу на роботи вчених в сфері містобудування таких як Дьомін М.М., Фомін І.О., Вадімов В.М., Доценко А.І., Рудницький Л.Н., Станіславський А.І., Альошін П.Ф., Посацький Б.С. та багато інших. [1, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14].

В їхніх роботах передбачено багато перспективних дій які допомогли б уникнути нинішнього стану занепаду малих міст. Більш конкретно дослідження ряду архітекторів розглянуто в попередній публікації. [16]

Мета роботи. Відтворити в процесі навчання історичну суть малих міст, визначити досягнення головних етапів розвитку, проаналізувати результати та спробувати створити нову стратегію відродження міст і в основі стратегії закласти бачення молодих спеціалістів архітекторів як реанімувати міста відповідно до своїх бачень – людини професійної, сучасної, енергійної, не

втративши надії на збереження того, що створили їхні батьки користуючись сьогодні і заробляти кращим завтра.

Публікація є оглядом курсових проєктів магістрів по концептуальному розвитку малих міст.

Основна частина. За даними статистики України станом на початок 2021 року площа території України становить 603,7 тис. км², чисельність населення – 41,6 млн мешканців. Мережа населених пунктів України включає 461 місто (з них 374 малі міста), 882 селищ міського типу та 28 372 сільських населених пунктів. [3, 19]

Мале місто – це вид поселення, яке на певному етапі, зрозуміло, свої можливості і з часом побудувало свою самодостатню економічну програму існування і розвитку на принципах екологічності, етнічності, культури, історії не руйнування, а знаходження жителями комфортного співіснування.

Як уже згадувалось, надвисокі темпи розвитку науки, технологій в малих містах не дають сьогодні можливості трансформувати свій потенціал щоб бути конкурентоспроможними і розвиватись. Тим більше, коли відсутня стратегія загальної економіки, як можна врятувати те, що створювалось століттями та ще й щоб продовжувало шлях розвитку, а не занепаду.

Автори ні в якому разі не знімають з себе відповідальності за інтелектуальну бездіяльність, а мали б бути генераторами системного упорядкування існуючого та передбачити всі ризики та негаразди майбутнього. Коротко, що ми мали і що по незрозумілих причинах втратили.

Слово «незрозумілих» мабуть недоречно але відповідає дійсності.

Відсутність корегування Генеральної схеми розселення з урахуванням сучасних вимог які мали б виходити з стратегії економічного розвитку країни надає можливості чітко визначити, принаймні, стан існуючого потенціалу малих міст, їх адміністративну спроможність, роль в загальній системі розселення та державницький статус тощо. Малих міст, які складають основу системи розселення України, за даними статистики налічується 374 як уже відмічалось, велика кількість з них втратили за останні 20 років свою сутність. Відсутність економічної складової як такої, залишилась сфера обслуговування та деякий непрофільний і малий бізнес. Міста стають вигнанцями з стратегії розвитку країни.

А це значні міграційні процеси, низький рівень обслуговування, житлових умов, соціальна нестабільність населення, відчуття незрозумілості майбутнього та і взагалі, а чи воно можливе.

Проблеми малих міст України вже багато разів розкривалися і висвітлювались як авторами так і багатьма архітекторами, соціологами,

демографами, економістами філософами, географами та іншими спеціалістами [2, 5, 7, 8].

І все було б добре якби бачення різних спеціалістів були зрозумілі, або хоч уявляли той результат заради якого всі зусилля, а це відсутність, на жаль стратегії, або загального довговічного плану дій, хоча концепцій у кожного багато мається на увазі системи поглядів.

Концептуальне відновлення особливо малих міст України мабуть є одним з найскладніших і в даному випадку не йде мова про зруйновані міста, а скоріше міста які знаходяться в стадії стагнації і вже значний період. Зміна політичного, економічного, соціального клімату в Україні дуже суттєво вплинула на ресурсний потенціал розвитку малих міст. Тому відновлення міст на даний час поняття різнохарактерне.

Так, відновлення міст, які зруйновані військовими діями в першу чергу має визначити майбутній соціально-економічний та адміністративний статус їх майбутнього в системі розселення країни і тільки другий етап це обґрунтування концепції розвитку яка в свою чергу формується з кількох рівнів. А зовсім інший характер проблеми міста які зберегли матеріальну основу житла, інфраструктуру, транспортну мережу, адміністративний статус тощо, але економічному потенціалу потрібно надати нову форму яка може бути конкурентоспроможною та дасть можливість «оживити» місто.

В цьому розумінні наповнення поняття «концепція комплексного відновлення» збігається з основними положеннями Концепції сталого розвитку населених пунктів України, яка була розроблена в розвиток конференції ООН, щодо населених пунктів (ХАБІТАТ-II). [18]

Малі міста як складна система але з специфікою вираження та відображення внутрішніх ресурсних факторів і передумов, що впливали на розвиток з певною специфікою трансформування на кожному історичному етапі розвитку набули спеціалізованого характеру який на сьогодні може потребувати значних змін яких буде вимагати нова стратегія визначення їх ролі в системі розселення країни.

Для апробації концептуального проектування було обрано ряд міст, які за свою історію стали візитівками містобудівної та архітектурної діяльності - Переяслав, Коростишів, Фастів, Обухів, Чигирин, Полонне, Лубни, Рогатин, Хуст та інші. Різні регіони, різні історичні шляхи, економічна та ресурсна спроможність, природні умови, культура, традиції те що створювало неповторність та індивідуальність багато століть в архітектурі та містобудуванні сьогодні «зупинилось».

Сьогодні більшість з цих міст як показав аналіз стають полігоном «розумового» насильства яке всі бачать, відчувають, але погоджуються виправдовуючись «ну хоч щось робиться».

Така характеристика звичайно більш притаманна великим містам де таке насильство, і архітекторів також, набагато важче побачити і відчути серед непривабливого оточення де перемішано час, закони, думки, інтелект, потреби, можливості і все що потім прикривають історичними помилками і дійсно хто не помиляється. Як показав аналіз міст кінець ХХ і початок ХХІ століття став особливо придатним для помилок які іноді навіть прикривають поняттям «стиль міста».

Головним девізом стало – побудувати що для чого, як в ньому жити, побудувати під гаслом майбутнього і щоб обов'язково дорожче ніж у інших.

Як результат досліджень можна зробити висновок що малі міста мають таку ж кількість негараздів як і великі, тільки відмінність в тому, що вони більш видимі через що вони і є менш привабливіші для проживання.

Характерними негативними майже в усіх досліджуваних міст стали слідуєчі фактори:

- вузька господарча спеціалізація через втрату історичних традицій, руйнування виробничих функцій, народних промислів;
- технічна застарілість більшості матеріальних фондів, висока зношеність, відсутність реконструктивних дій, протягом багатьох років тощо;
- складна демографічна ситуація та високі показники міграційних процесів, відтік особливо молодого населення, старіння міст, втрата фактору місто людей;
- як результат низький рівень освіти через недостатнє забезпечення інноваційними системами на всіх рівнях, як результат, незначний вибір можливості навчання за бажанням з впевненістю гарантованого працевлаштування за спеціальністю. Тому диплом залишається як намір стати професіоналом в своїй сфері;
- працевлаштування тільки для того щоб працювати і жити навіть за низький рівень зарплатні і взагалі малий вибір професійного працевлаштування;
- відсутність міцного зв'язку або навіть повна відсутність між навчанням і системного економічного розвитку міста. Навчання як білет в одну сторону, надали можливість вчитись але не визначились для чого, тому низький рівень навчання через відсутність парадигми навчання робота професійне зростання;
- соціально-культурна сфера, нажаль, дуже одноманітна та низької якості, яка не може забезпечити сучасні вимоги суспільства в відпочинку, побуті, дозвіллі тощо;

- постійна втрата трудових навичок населення, низька якість робіт, що призводить до постійного залучення сторонніх організацій які не заінтересовані в розвитку самого міста, а їх діяльність спрямована на використання природного потенціалу в інтересах бізнесу;

- ну, звичайно, низький рівень використання рекреаційного потенціалу через слабку інфраструктуру як основної складової для розвитку потенційної галузі [16, 18].

Можна ще багато наводити негативних факторів які впливали на історичний шлях виживання малих міст. Завдяки особливостям характерним кожному окремо вони по суті і складають основну мережу розселення України. Саме малі міста найбільш болісно сприймали в своєму розвитку технічний прогрес, через потужний вплив великих міст. Можливо багато хто не погодиться, але саме великі створювали завжди оточуючий клімат для малих міст, тим самим диктували стратегію їх існування. Мале місто ніколи не мало постійного стратегічного розвитку тому, яким воно є сьогодні не може бути вчорашнім, воно не стало ще завтрашнім, воно таке як ми – живе, розвивається і старіє [16].

Згідно освітньої програми магістерської підготовки передбачено ознайомлення студентів з особливостями розробки концепції містобудівного об'єкту. Невипадково об'єктом стало формування концептуальної парадигми: мале місто – вчора сьогодні – в перспективі. Іншими словами дослідити історичний шлях розвитку міста з визначенням основних етапів які в якійсь мірі давали поштовх до розвитку, або занепад та поступове згасання, а це міграція, демографічне старіння, відстала економіка, застаріла і недостатня система обслуговування, освіти, негативна атмосфера характеру життя. Ці фактори вже більш детально описані вище і одним з завдань студентів було сформуванню пропозицію подолання цих негараздів. В той же час завдяки моделюванню їх в історичному ракурсі визначити найбільш життєздатний та сформуванню стратегічне бачення в ньому як головний фактор зміни та покращення існування міста. І результат практичної роботи відкрив багато речей які не були передбачені в генеральних планах, вірніше форма їх можливої реалізації.

Для дослідження були вибрані міста за бажанням студентів, при умові, що не повинно бути повторень. Такий підхід створив атмосферу пошуку індивідуальної ідеї і не тільки, а ще й різне її наповнення.

Такими містами стали Хуст, Ладижин, Коростишів, Муровані Куриловці, Переяслав, Фастів, Рогатин, Обухів, Чигирин, Могилів-Подільський, Полонне, Лубни. Як видно з переліку міста різні за історичним періодом, за природними особливостями, економічною основою, етнічними та культурними багатствами тощо. Проєкт формувався з двох частин, в першому семестрі це саме

дослідницька частина, побудова моделі періодизації розвитку, пошук «загубленої» особистості, яка не стала основою міста або розглядалася нарівні з іншими, метод за яким як правило розроблявся традиційно генеральний план міста. Підхід, як сказано в прислів'ї «дід мій орав, батько орав і я буду орати». Такий підхід як виявилось з аналізу студентів майже у всіх відпав і проявились зовсім інші які непохожі і неможливі в великих містах як шаблони розвитку. Індивідуальність, самостійність, сучасне бачення, бажання бути особливим самим собою відкритим відповідати сучасним викликам вільним в майбутньому але з міцним корінням минулого.

Закінчення 1-го етапу концептуального проекту малого міста полягало в обґрунтуванні стратегії зупинки стагнації та побудові моделі стратегічного розвитку.

Коротко наведемо приклади результатів які в значній мірі здивували і самих студентів і керівників, а головне чому цього не помічали при розробці стандартних генеральних планів. Тому такий підхід коли працює молодь яка хотіла б жити в цих містах, незаангажована суспільними та політичними перипетіями, з можливістю реалізації своїх інтересів в роботі, відпочинку та побуті, має стати основою нових комплексних планів. І неважливо що можливо ідея не зовсім відповідає державним будівельним нормам, правилам побудови, це можна, це ні. Ми дуже довго проєктували для тих хто буде жити 10 - 20 років інколи не розуміючи, які вони будуть і що їх буде цікавити, і при цьому не бачили самого живого організму – міста.

Рис. 1. Концептуальна пропозиція створення міста кампусу Erasmus+ в м. Хуст (ст. Ружанська Г.)

Місто Хуст – невелике стратегічне місто Закарпаття, має 900-річну історію, зберегло унікальну планувальну структуру, населення – 28039 (станом на 2022 рік) і тут особливість складу яка з часом розмивалась особливо в

містобудівному та архітектурному контексті сучасності. Це етнічний склад – українці – 89%, угорці – 5.4%, румуни – 4% та інші. [21] Місто п'яти національностей, п'яти культур, звичаїв, архітектурного середовища, ставлення до природи, співіснування тощо. Як показав аналіз, основу складають промисли, які чи не єдині в Україні але відомі за кордоном. Опускаючи всі особливості економічних процесів студентка Ружанська Г.В. пропонує модель історичної суті міста (рис.1) та створення багатомовного студентського кампусу як основи міста (рис. 2). Як висновок, авторка поєднує свою концепцію з освітньо-практичною програмою Erasmus+ та розкриває аргументи які підтверджують реальність ідеї опираючись на закордонні потреби та інтереси. [21]

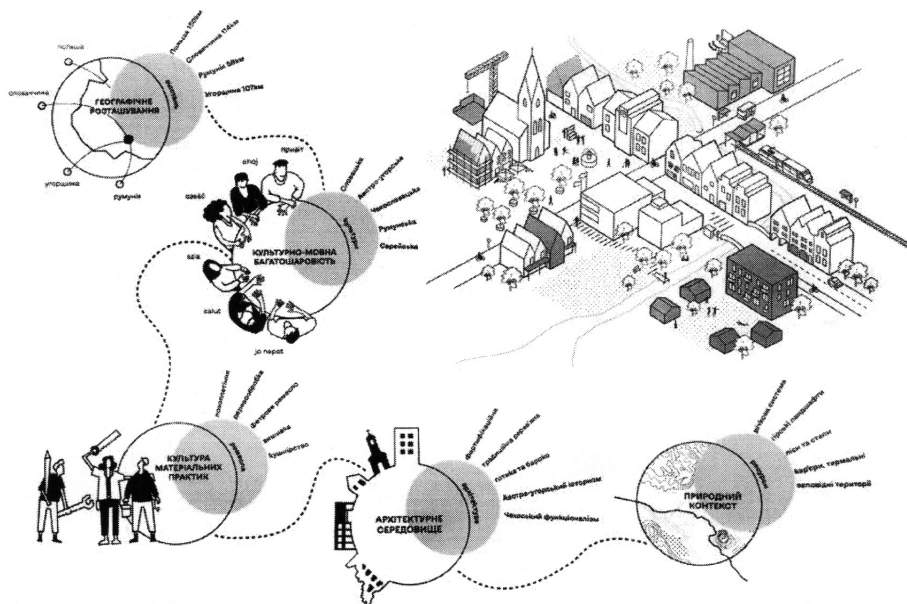

Рис. 2. Структурна концепція Erasmus+ майбутнього багатомовного міського середовища – освіта, наука, традиції, робота, культура, архітектура (Ружанська Г.)

Місто Могилів-Подільський – кількість населення 30 тис. мешканців, має багату історію починаючи з виникнення як місто-фортеця і до нинішнього часу. На даний час місто немає чіткої сталої ідеології розвитку. Маючи величезний природний капітал і такі галузі як туризм, відпочинок знаходяться в безсистемному стані. [22]

Автор роботи Кусняк Р. В. розглядаючи історію міста виділяє, як основу створення річкового коридору, який об'єднує: зелений коридор Дністра; транскордонні традиції, водний спорт і активна рекреація, відродження історичної функції річкової переправи та торгівлі, вихід на відкриті міжнародні стосунки. (рис.3)

Також концепція, на думку автора, стане привабливою не тільки для Української економіки, а і для країн Європейського союзу.

Рис. 3. Стратегічна модель створення ідеї «місто – річковий коридор розвитку (ст. Кусняк Р.)

Місто Переяслав – кількість населення 26 тисяч жителів. В місті близько 30 музеїв історії, культури, побуту, економіки, соціології тощо, місто, яке може носити титул – історії формування духовності українського суспільства. Авторка студентка Петрик К.С. розглядає місто як перспективну візитівку української нації з її особливою історією та вираженням її в суті міста, природі, забудові, традиціях, популяризації, історії. [23] За словами автора: «Місто не має природнього потенціалу стати промисловим центром, але має винятковий потенціал бути містом-духовності, містом-рекреацією, містом-природою, містом-ідентичністю». (рис.4)

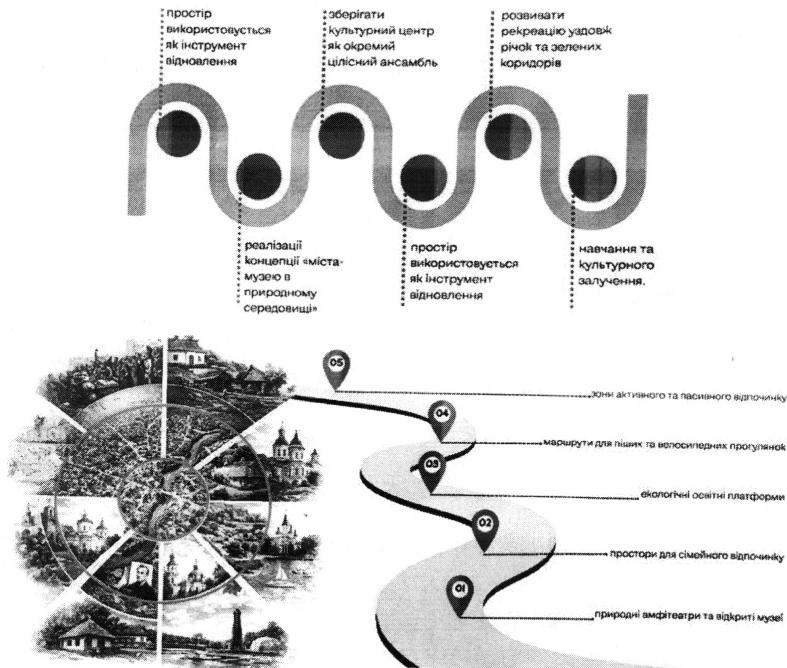

Рис. 4. Модель концептуального розвитку ідеї Переяслав – місто історії духовності України (ст. Петрик К.)

Як показали дослідження молодих архітекторів проблема визначення перспектив відновлення життєвого потенціалу – дуже складне завдання. В той же час можливе вирішення або хоч пропозиція яка будується на сучасних аргументах. Один із шляхів бачення майбутнього малих міст є залучення до побудови стратегії ресурсного, природного, культурного та історичного потенціалу. Ключовими принципами було названо:

- принцип історичної аргументації можливостей організації туристично-рекреаційної мережі як системи локального рівня (міста) так і прилеглих територій в комплексі, де важливим аргументом є спільні права на всі сфери природної, історичної, економічної діяльності;

- принцип створення нової галузі економічного потенціалу міста шляхом поєднання існуючого та інноваційного контенту; [16]

- принцип сталого соціального фактору як об'єднуючого системи розвитку міста та прилеглих територій;

Концептуальне проєктування стратегічного розвитку малих міст як основи соціального, економічного, культурного розвитку має розпочинатись на стадії підготовки молодих спеціалістів які здатні оцінювати реальність сьогодення з позиції повноцінної реалізації завтра.

Висновок. Залишаючи державний семент формування загальних економічних, соціальних, екологічних, культурних задач як ресурс малих міст, кожне місто має визначитись в історичному аспекті хто воно, чого досягло, що витратило і на що здатне в майбутньому. Не красивий генеральний план, а програма дій в загальній системі розселення створюючи нову перспективну програму зростання з нового державного свідомістю, професійністю та відповідністю. Слова Ейнштейна: «Безглуздо продовжувати робити те ж саме, що вчора і чекати інших результатів» стали ідеологічним лозунгом проєктів.

Список літератури

1. Фомін.І.О. Основи теорії містобудування. підручник. Київ: Наукова думка, 1996.

2. Палеха Ю.М. Регіональне планування: навчальний посібник. Київ: КНУБА, 2015. – 168 с. ISBN 978-966-627-273-0

3. Куйбіда В.С., Білоконь Ю.М. Територіальне планування в Україні: європейські засади та національний досвід. Київ, 2009. 108 с.

4. Мартинюк Є.О. Трансформація соціології міст: виклики та перспективи у ХХІ столітті. Київ, 2020. 59 с.

5. Підгрушний Г.П. Промисловість і регіональний розвиток України: монографія. Київ: Інститут географії НАН України, 2009. 300 с.

6. Білоконь Ю.М. Регіональне планування (сутність і значення): навчальний посібник. Київ: УкрАрхБудІнформ, 2001. 107 с.
7. Гел Йен. Міста для людей / пер. з англ. Ольги Любарської. Київ: Основи, 2018. 280 с.
8. ДБН Б.2.2-12:2019 Планування та забудова територій. Київ: Мінрегіон України, 2019. 176 с.
9. Панченко Т.Ф. Ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідної території: монографія. Київ, 2015. 176 с.
10. Дьомін М.М. Управління розвитком містобудівних систем. Будівельник. Київ, 1991. 185 с.
11. Вадімов В.М. Урбаністичні рішення сучасного еколого-економічного стану. Міжнародна конф. Франція-Україна: «Науково-практ. досвід у контексті діалогу національних культур» - 2 частина. Дніпропетровськ, 1995. 11 с.
12. Доценко А.І. Територіальна організація розселення (теорія і практика). НАН України, РВПС України. Фенікс: Київ, 2010. 536 с.
13. Рудницький А.Н. Пріоритетні напрямки і проблеми розвитку міст і регіонів України. УкрАрхБудІнформ: 2000. С. 128-130
14. Станіславський А.І. Розвиток районного планування в Українській РСР. Містобудування і районне планування: збірка наук. праць. Будівельник: Київ, 1967. 43 с.
15. Шулик В.В. Системний підхід в основі формування основних етапів дослідження рекреаційних систем рівня малого міста. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ, КНУБА. 2013. Вип. 32. С. 283-286
16. Яценко В.О. Короткова Т.М. Принципи використання наявних ресурсних, культурних та ландшафтних потенціалів малих міст України в формуванні стратегії перспективного розвитку. Науково-технічний збірник: Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ, КНУБА. 2022. Вип. 63. С. 195-206.
17. Рижко В.А. Неоконцептологія: монографія. Київ, 2016. 604 с.
18. Загальнодержавна програма розвитку малих міст затверджена законом України від 4 березня 2004 року, N159-IV.
19. Міста України (за населенням) Uk.m.wikipedia.org
20. Ключніченко Є., Асаулова-Ільницька Економічні засади розвитку та відродження малих міст України. Зб.наукових праць: Досвід та перспективи розвитку міст України. Київ, Діпромісто. 2008. Вип.15. С. 26-34
21. Ружанська Г.В. Курсовий проєкт «Концепція розвитку малого міста» Частина 1, Частина 2. КНУБА, каф. ландшафтної та туристично-рекреаційної архітектури. Київ, 2025.

22. Кусняк Р.В. Курсовий проєкт «Концепція розвитку малого міста Могилів-Подільський» Частина 1, Частина 2, КНУБА. каф. ландшафтної та туристично-рекреаційної архітектури. Київ-2025

23. Петрик К.С. Курсовий проєкт. «Конструкція розвитку малого міста Переяслав. Частина 1, 2, КНУБА. каф. ландшафтної та туристично-рекреаційної архітектури. Київ-2025.

Doctor of Architecture, Professor **Yatsenko Viktor**,
PhD student **Korotkov Yevhenii**,
assistant **Korotkova Tatiana**,
Kiev National University of Construction and Architecture

AN EXPOSURE OF EXISTENT PROBLEMS AND FORMING OF PERSPECTIVE CONCEPTION OF DEVELOPMENT OF SMALL CITIES ARE IN THE PROCESS OF STUDIES OF YOUNG SPECIALISTS

In the article the superimportant problem of the system of розселення, stop of стагнації of small cities and search of perspective ways of the conceptual future are considered formed in works by young specialists in the process of studies.

A number of small towns in different regions of Ukraine with varying historical, cultural, and natural potential were analyzed. As a result of the study, the main stages of historical development were analyzed and identified for each of the cities: Pereyaslav, Khust, Korostyshiv, Fastiv, Obukhiv, Chyhyryn, Polonne, Lubny, and Rohatyn, reflecting their urban planning and architectural concepts. Each stage is characterized by a feature that gave impetus to the development of the city and the formation of its identity.

The aim of the work was to research, understand, systematize, and propose options for restoring the viability of small cities as key elements of Ukraine's settlement pattern. To recreate the historical essence of small cities in the learning process and propose a new strategy for “resuscitation” and revival.

The ground of characteristic negative factors became the important initial argument of development of strategy: it is narrow specialization of economic and economic complex; technical ramshackleness of material funds and high wearing out; difficult demographic situation; absence of professional employment; incommunication, education-professionalness-employment; low level of social sphere; subzero quality of works is through insufficient indexation; valuable not enough use of self-potential.

Examples of works of young specialists are made: Ruzhanska G.V., Kusnyak R.V., Petryk K.S., from the model of development of cities.

Basic principles that in opinion of young specialists are key future strategy of development of small cities are in-process certain: it is principle of historical argumentation; it is principle of creation of innovative new industry of economic potential of city; it is principle of permanent social factor.

Keywords: small city; strategy; conception; demography; studies; young specialist; history; natural resource; project.

REFERENCES

1. Fomin I.O. *Osnovy teorii mistobuduvannia. pidruchnyk*. Kyiv: Naukova dumka, 1996. {in Ukrainian}
2. Palekha Yu.M. *Rehionalne planuvannia: navchalnyi posibnyk*. Kyiv: KNUBA, 2015. – 168 s. ISBN 978-966-627-273-0 {in Ukrainian}
3. Kuibida V.S., Bilokon Yu.M. *Terytorialne planuvannia v Ukraini: yevropeiski zasady ta natsionalnyi dosvid*. Kyiv, 2009. 108 s. {in Ukrainian}
4. Martyniuk Ye.O. *Transformatsiia sotsiologhii mist: vyklyky ta perspektyvy u XXI stolitti*. Kyiv, 2020. 59 s. {in Ukrainian}
5. Pidhrushnyi H.P. *Promyslovist i rehionalnyi rozvytok Ukrainy: monohrafiia*. Kyiv: Instytut heohrafiï NAN Ukrainy, 2009. 300 s. {in Ukrainian}
6. Bilokon Yu.M. *Rehionalne planuvannia (sutnist i znachennia): navchalnyi posibnyk*. Kyiv: UkrArkhBudInform, 2001. 107 s. {in Ukrainian}
7. Hel Yen. *Mista dlia liudei / per. z anhl. Olhy Liubarskoi*. Kyiv: Osnovy, 2018. 280 s. {in Ukrainian}
8. DBN B.2.2-12:2019 *Planuvannia ta zabudova terytorii*. Kyiv: Minrehion Ukrainy, 2019. 176 s. {in Ukrainian}
9. Panchenko T.F. *Landshaftno-rekreatsiine planuvannia pryrodno-zapovidnoi terytorii: monohrafiia*. Kyiv, 2015. 176 s. {in Ukrainian}
10. Domin M.M. *Upravlinnia rozvytkom mistobudivnykh system. Budivelnyk*. Kyiv, 1991. 185 s. {in Ukrainian}
11. Vadimov V.M. *Urbanistychni rishennia suchasnoho ekoloho-ekonomichnoho stanu. Mizhnarodna konf. Frantsiia-Ukraina: «Naukovo-prakt. dosvid u konteksti dialohu natsionalnykh kultur» - 2 chastyna*. Dnipropetrovsk, 1995. 11 s. {in Ukrainian}
12. Dotsenko A.I. *Terytorialna orhanizatsiia rozselennia (teoriia i praktyka)*. NAN Ukrainy, RVPS Ukrainy. Feniks: Kyiv, 2010. 536 s. {in Ukrainian}
13. Rudnytskyi A.N. *Priorytetni napriamky i problemy rozvytku mist i rehioniv Ukrainy*. UkrArkhBudInform: 2000. S. 128-130 {in Ukrainian}
14. Stanislavskyi A.I. *Rozvytok raionnoho planuvannia v Ukrainskii RSR. Mistobuduvannia i raionne planuvannia: zbirka nauk. prats. Budivelnyk*: Kyiv, 1967. 43 s. {in Ukrainian}

15. Shulyk V.V. Systemnyi pidkhid v osnovi formuvannia osnovnykh etapiv doslidzhennia rekreatsiinykh system rivnia maloho mista. Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia. Kyiv, KNUBA. 2013. Vyp. 32. S. 283-286 {in Ukrainian}
16. Iatsenko V.O. Korotkova T.M. Pryntsypy vykorystannia naiavnykh resursnykh, kulturnykh ta landshaftnykh potentsialiv malykh mist Ukrainy v formuvanni stratehii perspektyvnoho rozvytku. Naukovo-tekhnichnyi zbirnyk: Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia. Kyiv, KNUBA. 2022. Vyp. 63. S. 195-206. {in Ukrainian}
17. Ryzhko V.A. Neokontseptolohiia: monohrafiia. Kyiv, 2016. 604 s. {in Ukrainian}
18. Zahalnodержавna prohrama rozvytku malykh mist zatverdzhena zakonom Ukrainy vid 4 bereznia 2004 roku, N159-IV. {in Ukrainian}
19. Mista Ukrainy (za naseleнням) Uk.m.wikipedia.org {in Ukrainian}
20. Kliushnichenko Ye., Asaulova-Ilnytska Ekonomichni zasady rozvytku ta vidrodzhennia malykh mist Ukrainy. Zb.naukovykh prats: Dosvid ta perspektyvy rozvytku mist Ukrainy. Kyiv, Dipromisto. 2008. Vyp.15. S. 26-34 {in Ukrainian}
21. Ruzhanska H.V. Kursovyi proiekt «Kontseptsiia rozvytku maloho mista» Chastyna 1, Chastyna 2. KNUBA, kaf. landshaftnoi ta turystychno- rekreatsiinoi arkhitektury. Kyiv, 2025. {in Ukrainian}
22. Kusniak R.V. Kursovyi proiekt «Kontseptsiia rozvytku maloho mista Mohyliv-Podilskyi» Chastyna 1, Chastyna 2, KNUBA. kaf. landshaftnoi ta turystychno-rekreatsiinoi arkhitektury. Kyiv-2025 {in Ukrainian}
23. Petryk K.S. Kursovyi proiekt. Konstruktsiia rozvytku maloho mista Pereiaslav. Chastyna 1, 2, KNUBA. kaf. landshaftnoi ta turystychno-rekreatsiinoi arkhitektury. Kyiv-2025. {in Ukrainian}